

Verslag onderzoekersbijeenkomst – Phrenos onderzoeksnetwerk herstelgerichte zorg en ondersteuning

5 juli 2021

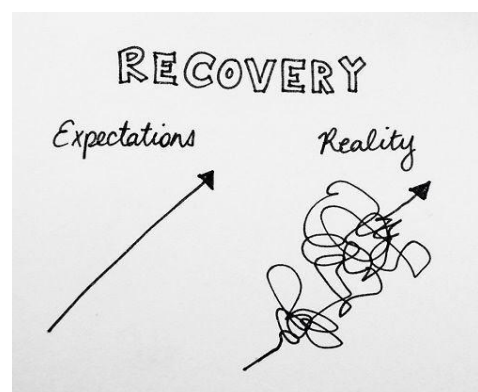
Op 5 juli 2021 vond er weer een digitale onderzoekersbijeenkomst plaats vanuit het onderzoeksnetwerk dat wordt gefaciliteerd vanuit Kenniscentrum Phrenos. Dit onderzoeksnetwerk is opgericht vanuit het actieplatform Herstel voor Iedereen! maar is vanaf 1 juli overgenomen door kenniscentrum Phrenos omdat het platform Herstel voor Iedereen! vanaf die datum is afgerond. De onderzoekersbijeenkomsten zijn inspirerende en lerende uitwisselingen op het gebied van onderzoek die wordt georganiseerd samen met de lidinstellingen van kenniscentrum Phrenos. Iedere bijeenkomst staan twee thema's centraal. In deze bijeenkomst stonden de onderzoeken Genezen of Herstellen en Herstel in Perspectief van Arkin en de effectiviteit en implementatie onderzoeken rondom Cognitieve Adaptatie Training (CAT) vanuit Lentis centraal.

In totaal waren er bij deze bijeenkomst 42 deelnemers aangesloten vanuit verschillende instellingen. Met deze grote opkomst en interessante thema's kijken we terug op een plezierige en leerzame bijeenkomst. Hieronder kunt u het verslag over beide onderwerpen vinden.

Genezen of Herstellen en Herstel in Perspectief

Robin van Eck van Arkin trapte de bijeenkomst af met een presentatie van het 'Genezen of Herstellen' onderzoek. In dit onderzoek is gekeken in hoeverre het symptomatisch herstel samenhangt met persoonlijk herstel bij mensen met een psychotische stoornis. Dit heeft hij in eerste instantie in kaart proberen te brengen via een meta-analyse en vervolgens heeft hij die

bevindingen diepgaander onderzocht via een kwalitatief onderzoek. Een korte uitleg over het onderzoek is terug te vinden in [dit](#) filmpje. Uit de meta-analyse kwam naar voren dat over het algemeen de ernst van psychotische symptomen niet samenhangt met het persoonlijk herstel, ze vonden echter wel een kleine samenhang tussen symptomen van angst en depressie

(affectieve symptomen) en persoonlijk herstel. Uit het kwalitatieve onderzoek waren de twee belangrijkste bevindingen dat cliënten zelf de stemmen niet ten allen tijden als hinderlijk ervaren en dat het verminderen van de psychotische symptomen niet altijd een einddoel hoeft te zijn. Daarnaast gaven cliënten aan dat ze voornamelijk hinder ervaren aan bijwerkingen van medicatie en dat dit samenhangt met herstel.

Op basis van de bevindingen van zijn onderzoek wil Robin de cliënten in vier kwadranten verdelen: 1. Cliënten die zowel persoonlijk herstel als symptomatisch herstel ervaren; 2. Cliënten die persoonlijk herstellen, maar geen symptomatisch herstel vertonen; 3. Cliënten die symptomatische herstellen maar geen persoonlijk herstel ervaren; 4. Cliënten die zowel symptomatisch als persoonlijk niet herstellen. Kwadrant 1 en 4 zijn over het algemeen helder afgebakend en herkenbaar, maar cliënten die in kwadrant 2 en 3 zitten is minder over bekend. Het volgen van cliënten die in één van deze twee kwadranten zitten zou veel informatie kunnen geven over hoe we deze cliënten beter kunnen ondersteunen in het vervolg. Tijdens de bijeenkomst werd met elkaar van gedachten gewisseld hoe je de verschillende kwadranten op basis van individuele data het beste in kaart kan brengen: Waar trek je de grens en hoe meet je vervolgens verbetering over tijd? Er werd geadviseerd om uit te gaan van de individuele data van de cliënten die meedoen aan het onderzoek. Ook werd het advies gegeven om te kijken naar de mogelijkheden tot uitvoeren van latente klasse analyses of de experience sampling methodiek. Wel werd de kanttekening geplaatst om niet alleen te kijken of het indelen in kwadranten statistisch gerechtvaardigd is, maar ook om te kijken of dit ethisch gerechtvaardigd is.

Vervolgens presenteerde Mariken de Koning het kwalitatieve onderzoek Herstel in Perspectief. De uitgangsvraag van deze studie is: welke processen spelen in de triade een rol tijdens het herstel van mensen met een ernstige psychische aandoening? De studie is triadisch opgezet; vertegenwoordigers uit patiënten-, naasten en het behandelaars perspectief waren betrokken bij het ontwerp, de uitvoer en de analyse van de studie. Ze namen semi-structureerde interviews af bij personen met een ernstige psychische aandoening (n=28), in zorg bij F-ACT-teams (n=18) en herstelgerichte klinieken voor langdurige zorg (n=10) en diens naasten (n=10) en behandelaars (n=14) in een Amsterdamse ggz instelling. Daarna hielden ze ter validatie focusgroepen met 22 nieuwe deelnemers (cliënten, naasten en behandelaars).

Er werd gewerkt met een topiclijst, waarbij vragen werden gesteld als: wat is er met je gebeurd; wat is je kwetsbaarheid en wat is je kracht; waar wil je naar toe; wat heb je nodig?

Wanneer relationele en/of triadische onderwerpen aan bod kwamen werd dit verder doorgevraagd. De interviews werden afgenomen door duo's bestaande uit een onderzoeker en een ervaringsdeskundige vanuit het patiënten- of familieperspectief. Uit de thematische inhoudsanalyse zijn uit de interviews vier processen geïdentificeerd die een rol spelen in de triade tijdens herstel van mensen met een psychische aandoening: (1) Verwachtingen; (2) Informeren; (3) 'Agency to change': het vermogen en de verantwoordelijkheid om verandering te bewerkstelligen. (4) Strijd versus samenwerking. De thema's werden toegelicht en geïllustreerd met citaten uit de interviews en een videofragment. Concluderend stellen de onderzoekers dat iedereen zijn unieke perspectief en rol in de triade heeft. Dat brengt verwachtingen met zich mee. Daarover wederzijds geïnformeerd raken kan leiden tot gedeelde doelen/verwachtingen met betrekking tot herstel. En dan wordt het gemakkelijker om het eens te worden over wie wat doet bij het herstel, en wanneer.

Belangrijke vragen die uit het onderzoek naar voren kwamen was of er wel recht werd gedaan aan de inhoud door interviewers zowel cliënten als naasten en professionals te laten interviewen of dat het in het vervolg beter is om interviewers iedere groep apart te laten interviewen. Vanuit het onderzoeksnetwerk werd gereageerd dat deze keuze afhangt van het doel van het onderzoek, maar dat over het algemeen het interviewen van alle drie de partijen van een triade vaak een mooi overkoepelend beeld geeft van hoe een triade werkt en dat dit dus niet per se een knelpunt zou hoeven te zijn van zo'n kwalitatief onderzoek.

Effect en implementatie onderzoek Cognitieve Adaptatie Training (CAT)

Vervolgens presenteerde Lisette van der Meer van Lentis en Rijksuniversiteit Groningen het onderzoek naar de effectiviteit en implementatie van Cognitieve Adaptatie Training (CAT). Dit is een psychosociale interventie in de thuisomgeving voor mensen met een ernstige psychiatrische aandoening die medicatie resistent zijn en relatief grote problemen ervaren op zowel symptomatisch (slechtere gezondheid en meer middelengebruik), functionele (verslechterde zelfzorg en psychosociaal functioneren) en cognitief gebied. Dit wordt ook wel de 'low volume high needs group' genoemd. CAT is een gepersonaliseerde en op maat gemaakte interventie waarbij cliënten voornamelijk door verpleegkundigen vanuit huis worden ondersteund en alle knelpunten in het dagelijks

functioneren worden aangepakt door op het individu aangepaste hulpmiddelen aan te bieden die de cognitieve en functionele problemen compenseren. Een filmpje met meer informatie over CAT is [hier](#) te vinden.

De CAT interventie werd in eerste instantie met een pilot onderzocht waarbij CAT in combinatie met standaard zorg werd vergeleken met standaard zorg. De eerste resultaten waren hoopgevend een trend aan van beter algeheel functioneren bij de CAT groep en op termijn ook significant meer deelname aan werkgerelateerde activiteiten ten opzichte van de standaard zorg. Dit werd verder onderzocht via een gerandomiseerd gecontroleerd onderzoek (RCT). De RCT toonde ook aan dat CAT leidde tot meer verbetering in het dagelijks functioneren dan de controlegroep, ook op de lange termijn. Daarnaast vonden ze ook significant meer verbetering in het executief functioneren en visuele aandacht. Het executief functioneren hing ook samen met het algemeen functioneren. CAT gaf dus eerste tekenen van effectiviteit aan en er zijn ook veel lessen geleerd in de implementatie.

Door de positieve resultaten van het CAT effectonderzoek wordt momenteel een implementatie onderzoek uitgevoerd. Hierbij krijgen teams een basis- en specialisatietraining in CAT maar krijgt een deel van de teams na de training verdere implementatie ondersteuning (experimentele groep) terwijl andere teams niet verder werden ondersteund na de training (controlegroep). Er wordt gekeken naar strategieën die tot gedragsverandering leiden bij de professionals via het COM-B model. Op termijn wordt gekeken in hoeverre verder gaande implementatie ondersteuning leidt tot betere implementatie en gunstigere effecten van CAT. Dit wordt gemeten via het RE-AIM framework. Eerste resultaten worden eind 2021 verwacht.

Algehele conclusies

We kijken weer terug op een leerzame en inspirerende onderzoekersbijeenkomst. Beide onderzoekslijnen hebben zowel een kwalitatieve als kwantitatieve insteek gehad en geven op deze manier een mooi en compleet beeld van herstelgericht werken en mogelijk implementatie knelpunten. Het gaf ook goed aan dat implementatie onderzoek een uitdaging is en dat er meer behoefte is om hierover uit te wisselen. Daarom zal, naast de reguliere onderzoekersbijeenkomst een aanvullende bijeenkomst worden georganiseerd met een kleinere groep geïnteresseerden die specifiek is gericht op een uitwisseling in implementatie onderzoek. Hierover zal later meer informatie volgen. De volgende onderzoekersbijeenkomst staat gepland voor november 2021.